

182

Biblioteca Noastră

E. Rodos

Convorbiri Pedagogice

CARANSEBES

„Biblioteca Noastră“

Apare în fiecare lună

Director: **E. Hodoș** în **Caransebeș**.

ABONAMENTELE:

0 serie de 5 Numere 70 cr. (1 Leu 75 b.)

0 serie de 10 Numere 1 fl. 40 cr. (3 Lei 50 b.)

Abonamentele se plătesc înainte.

Dnii abonați primesc Numerele **franco**.

Abonamentele, și tot ce aparține „Bibliotecii Noastre“, se adresează la Caransebeș către directorul publicației.

Nrele de până acum:

- Nr. 1. S. S. Secula, *Realități și Visări*, novelete.
- Nr. 2. Iosif Bălan, *Iancu de Hunyad*, cerc. istorică.
- Nr. 3—4. G. Coșbuc, *Versuri și Proză*.
- Nr. 5. Gr. M. Alexandrescu, *Fabule alese*.
- Nr. 6. N. Macovișteanu, *Dela Sat*, piesă teatrală.
- Nr. 7. Zotti Hodoș, *Intocmai!* comedie franceză.
- Nr. 8—9. O. G. Lecca, *Istoria Țiganilor*.
- Nr. 10. E. Hodoș, *Convorbiri Pedagogice*.

Domnii abonați, al căror abonament încetează cu Nr. 10, sânt respectuos invitați a-și renoi abonamentul. Pe datorie, regretăm, dar nu putem trimite Biblioteca.

Convorbiri Pedagogice

~~FSI 93222~~

Nr. 10. „Biblioteca Noastră“ Nr. 10.
Director E. HODOȘ

EDITURA „BIBL. NOASTRE“

TIPOGRAFIA DIECEZANĂ ÎN CARANSEBEȘ
1898.

3912/1159

Convorbiri ❧

❧ Pedagogice

Alese și prelucrate

de

E. Hodoș

CARANSEBES

Biblioteca Centrală Universitară
"Carol I" București

Nota.....182

146/18

B. C. U. "Carol I" - Bucuresti

C201801748

COPILUL MIZERIEI

e trist pentru un om, și în deosebi pentru un învățător, când observă o durere ascunsă, fără să-i poată da de urmă, ori îi dă de urmă atunci, când ie prea târziu ca s'o mai poată alina....

Ai observat ceva bățător la ochi în firea unui copil, și te silești cu toată râvna să afli care să fie pricina de mititelul ie zăpăcit și nu dă înainte; însă nu totdeauna reușești să dai de pricina răului, ori cât de mult ai dori să ajuți și să îndreptezi. Împrejurări particulare nu te lasă ca să vezi lămurit, și uneori înșiși părinții copilului

sânt aceia, care ascund starea adevărată a lucrurilor. Dovadă ieste o mică întâmplare din viața mea învățătorescă, care a lăsat în sufletul meu o impresie neștersă.

Eram învățător tinăr într'un orășel. Aveam 120 de copii înghesuiți într'o sală posomorâtă, fără aer și fără lumină. Copiii, în urma deseii schimbări de învățători, ierau destrăbălați binișor; ear autoritățile, când am intrat în slujbă, m'au făcut băgător de seamă, că o să am unele pedeci și greutate.

Mi-am adus aminte, îndată ce am intrat în școală, de vorbele adeseori auzite și cetite, că „școala fără disciplină ieste ca și moara fără apă“, și din capul locului mi-am dat toată truda, să fac și să păstrez ordine în școală. Nu mi-a fost greu din cale afară, de oarece făcusem multe deprinderi la școala de aplicație, unde studiasem; și din primele zile am văzut, spre mulțumirea mea, că pot să stăpânesc și spiritele tinerilor mei școlari.

Unii dintre părinții elevilor îmi spuneau, că „nu-s destul de aspru“, fiindcă naintașul meu fusese om strașnic în ale

disciplinei și făcuse cu copiii examene strălucite. Io însă nu mă puteam hotărâ să prea întind coarda; pentrucă vorba zice: o coardă prea întinsă totdeauna se rupe. Și io voeam, ca elevii mei nu numai să-și respecteze învățătorul, ci să-l și iubească.

Îngrijirea mea de căpetenie iera educațiunea elevilor, și nu treceam cu vederea nici chear mărunțișurile ce păreau nensenate, dacă iera vorba de ordinea școalei.

Școlarii mei ierau, aproape toți, copii din părinți săraci; cu toate aceste am observat în curând, că în multe case oamenii ierau harnici, lucrători și nestricați: ceea ce, o recunosc cu plăcere, mi-a ușurat foarte mult munca mea de educator.

Unul dintre elevii clasei a treia, cu numele Teofil Surdu, mi-a atras îndată în primele oare atențiunea. Iera un băeat scurt și gros, cu mersul bălălăind și cam plecat, ochii întunecați, roșiți, părul negru și fața galbină. Avea o fire ciudat de fricoasă, se uita la mine numai cu coada ochiului, ca și păserică, d'asupra căreia plutește în văz-

duh o pasere răpitoare, la care aruncă din când în când câte-o privire înspăimântată. Dacă mă apropieam de iel, se făcea ghem, și îndată ce mișcam cât de puțin mâna, se temea, că am să-l și lovesc. Și, cu toate acestea, nu-i făcusem absolut nimic rău; socoteam că poate pățaniile sale triste de mai nainte ierau cauza fricei de care iera cuprins, căci naintașul meu, cum mi s'a spus, nu-și prea cruțase palmile și pumnii; ori poate băeatul iera rău tractat acasă, sau poate suferea de vreo boală de nervi. M'am hotărât să-l observ cu de-amăruntul; dar nainte de toate să-i arăt, cât ie de nente-meiața frica ce mi-o purta acest ciudat băeat.

În dimineța următoare am și avut cauză, ca să nu fiu mulțămit cu iel. Dasem copiilor câteva teme mici și ușoare, ca să le lucreze acasă. Teofil Surdu lucrase puțin și rău, și când a început să citească o piesă ce o cetisem ~~dăja~~ în școală, am observat, că acasă n'a luat deloc cartea în mână, ori poate numai cu fuga. Micul vinovat se vedea că își simte vina, și acum tremura mai rău decât ieri.

— De ce nu ți-ai scris temele mai bine? De ce n'ai cetit? l-am întrebat liniștit, ca să nu-l speriu și mai mult. Poate n'ai avut vreme?

— Am învățat... nu pot mai bine! gângăvi Teofil gata de plâns. Știe și soru-mea.

— Unde-i sora ta?

— La dl învățător Popescu.

— Bine, am s'o întreb. Io cred, că tu nu mințеști.

Am trimis un elev la colegul meu Popescu și l-am rugat să-mi trimită puțin pe Ana, sora lui Teofil Surdu. Elevul s'a rentors cu Ana.

Iera o fetiță ca de 13 ani, sămăna foarte mult cu elevul meu, mai ales ochii ierau tot așa de obosiți, fricoși. Am întrebat-o, dacă Teofil a învățat, și dacă are timp d'ajuns ca să-și facă temele? Mi-a răspuns cu multă liniște: „Da.“

— Însă n'a scris tot ce trebuia să scrie, și de cetit nu poate deloc, i-am zis io.

— Tata spune, că noi sântem grei la cap.... Și tot așa a fost și iel când iera la școală.

— Ean spune, are Teofil vreme d'a-juns ca să scrie și să cetească, am întrebat-o a doua oară.

— Da. Tata ne zice să învățăm, că și iel a învățat.

— Poate trebuie să ajutați acasă la lucru?

— Așa-i. Dar mai întâi trebuie să scriem și să cetim ce ne-o dat domnul învățător.

— Atunci Teofil ar trebui să lucreze mai bine! Să porți grijă de iel, să-și facă temele cum se cade!

— Te rog, domnule învățător, să nu-l pedepsești, că-l mai bate și tata, m'a rugat fetița cu lacrimile în ochi și cu o privire dureroasă.

N'am să-l pedepsesc! i-am zis. Și chear dacă l-aș pedepsi, tatăl tău n'are să afle.

— Ba da, dle învățător; că dacă vine tata dela lucru, ne întreabă totdeauna ce-am făcut la școală; și când ne pedepsiți, apoi ne pedepsește și iel a doua oară.

— Și voi spuneți totdeauna, că ați fost pedepsiți?

— Nu-i iertat să mințim!

— Asta-i frumos ! Să spuneți totdeauna adevărul ! Acum du-te, și nu-ți fie frică, Teofil n'are să fie pedepsit.

Fetița a ieșit fără să-i aud pașii. Interesul meu pentru băeat a crescut și mai mult prin iubirea de adevăr, de care mi se părea că ie pătrunsă familia copiilor acestora.

Mai întâi am vorbit cu colegul meu Popescu.

— Nu te chinui în zădar ! mi-a răspuns iel, dupăce i-am povestit întâmplarea cu Teofil. Chear așa-i și soru-sa, Ana ; fată bună, dar nu poți face cu ea nici un progres. Ie o zăpăcită.

— Poate părinții lor sânt săraci ? Și copiii trebuie să le ajute prea des la lucru ? am întrebat.

— De săraci, da, sânt săraci, și au o spuză de copii. Însă sânt oameni muncitori și foarte cinstiți. N'am auzit să facă datorii pe la birturi. cum fac alții mulți. Copiii, adevărat, trebuie să lucreze cu părinții alăturea ; dar așa-i obiceiul pe aici mai în toate casele. Se duc la pădure după uscături, adună fragi, mure ori alune, lucrează la

câmp și în grădină, pretutindinea. Dar copiii lui Surdu nu cred să fie prea încărcați cu asemenea poveri. Ie om așezat, sânguincios, ca și nevastă-sa.

Pe lângă toată truda mea, băeatul Teofil rămânea acelaș : cu gândul aiurea, obosit, fricos și retras. Progres ? Ca păr în palmă.

Ca să dau de urma răului, m'am pus în înțelegere cu preotul. Sfinția sa iera acum bătrân și îmbătrânise aici în comună ; astfel își cunoștea poporenia din fir în păr. L-am întrebat. Ear Sfinția sa, cam mirat de întrebările mele, mi-a răspuns :

— Sânt oameni săraci, dar cu bună rânduială ; au mulți copii, și totuș nu fac datorii nici odată ; femeea ie harnică, bună econoamă, nu risipește ceea ce câștigă bărbatul ; copiii, vezi bine trebuie să ajute la lucru, ca în toate casele. Și io te-aș sfătui să te duci odată să-i vezi, ca să te convingi, că-i tocmai așa cum îți povestesc.

Am mulțumit și am plecat la părinții băeatului. Se îngâna ziua cu noaptea, lucrătorii soseau acasă dela muncă, am pornit

pe stradă și după câteva întrebări am aflat căsuța cu ferestrele mititele, unde locuia omul meu. Am intrat în curte și am zărit pe Teofil cu Ana foarte ocupați: împleteau corfe și alte lucruri. Copiii erau atât de adânciți în împletit, încât nici n'au băgat de seamă sosirea mea.

Li-am dat o bună seara! Ca și când ai fi oprit o mașină, așa se opriseră copiii, privind la mine cu ochi mari pe jumătate speriați, pe jumătate mirați. Teofil tresărind părea cuprins de un fel de presimțire fioroasă; sora lui asemenea iera surprinsă. Dar nici unul nu s'a mișcat din loc.

— Acasă-i tatăl vostru? i-am întrebat.

— Acasă, răspunse Ana nedumerită.

Teofil încremenise. Acum în adevăr i se părea băeatului, că presimțirea sa are să se îplinească. Credea, c'am venit să mă plâng în potriva lui; ear urmările, se înțelege, le cunoștea înainte.

Îmi iera milă de bietul Teofil și ca să-l mângâi i-am zis:

— Nu trebuie să te temi, Teofile; am să vorbesc ceva cu tatăl tău, dar n'am să te părăsc.

Fața lui părea cevaș mai liniștită ; totuș nu prea avea încredere în vorbele mele.

Am trecut prin curte, iera curată ca păharul. În tinda casei lucra mama lor. Când m'a văzut, a ieșit repede afară. O femeie frumoasă odinioară, dar acum grijile și munca cea grea o încovoiaseră puțin de spate. Față tristă, încrețită, palidă. Toată ființa acestei femei, îmbrăcate sărăcăcios, dar foarte curat, iera o resignațiune tăcută, care ieste totdeauna mai vorbitoare decât orice jălanie sgomotoasă și disperată.

I-am spus cine sânt. Mi-a zis cu o voce cam răgușită :

— Teofil învață rău, așa-i ? O, Doamne, ce să fac ? Bărbatul meu ie așa de iute la fire cu copiii. . . .

— N'ai grijă, am liniștit-o, am venit numai de aceea, ca să vorbesc cu barbatul dtale despre Teofil. Poate îl vom putea aduce cu binele la calea cea adevărată.

Mi-a mulțămît cu o privire recunoscătoare și mi-a deschis ușa odăii. Am intrat. Odaea scundă iera mobilată foarte simplu, curată și în bună rânduială.

— Bărbatul meu ie în grădină cu copilașii cei mai mici, mă duc să-l chem, zise ea dupăce m'a poftit să șed. Dar, te rog, dle învățător, să nu-i mai spui nimic rău despre Teofil, că știu, are să-l bată.

I-am făgăduit; pe urmă a ieșit. Nu peste mult a intrat tatăl, un om înalt și puternic, dar uscățiv. Avea o față palidă și serioasă, ca omul bântuit de multe mizerii.

M'a salutat cu oarecare rezervă. I-am povestit de ce-am venit, i-am descoperit dorința mea, ca să ne sfătuim în bună înțelegere și să delăturăm ceea ce nu mi se pare tocmai bun în firea lui Teofil.

Liniștit m'a ascultat până la sfârșit; apoi mi-a răspuns cu un aer întunecat:

— Nu trebuie cruțat copilul! Să-i dați bătae! Io vreau ca toți copiii mei să easă oameni vrednici! Dacă ie leneș, să-mi spuneți: ca să-l iau la refec, și să-i trag un frecuș cu niște ghionturi, să mă țină în minte, trântorul!

— Oare nu cumva copiii au prea mult de lucru în afară de școală? Îi văd, bună oară acum, că împletesc mereu? I-am întrerupt io.

Iel m'a privit lung și liniștit.

— Sântem săraci, dle învățător, dar trăim în cinste și omenie, și nu ne băgăm în datorii. Copiii noștri, vezi bine, trebuie să ne dea mână de ajutor. Numai copiii bogatului pot să sară, să cânte, să-și petreacă; copiii săracului trebuie să lucreze și să câștige măcar câțiva bani, împreună cu noi, ca să nu flămânzim prea rău cu toții.

— Se plătește bine împletitul? am întrebat.

— Rău! a răspuns femeea. Tot ce împletim acasă, ducem la oraș pentru prăvălie, și negustorul ovreu ori neamț se îmbogățește cu lucrul nostru. Ne mulțămim cu puținul cât ni se dă; ce să facem? Vieța-i scumpă, nu mai știi câteodată unde-ți stă capul: să îngrijești de mâncare, de haine, de lemne, de lumină și de dările acelea fără sfârșit. — Îți vine să-ți iei lumea în cap!...

— Mai aveți copii?

— Avem șase, unul a murit, răspunse bărbatul. Io și cu femeea mea ne-am luat în căsătorie, măcar că am fost amândoi

săraci, însă tare ne-am iubit. Și dacă nu ne-am iubi și astăzi tot așa, n'am putea să trăim de griji și necazuri.

— În vremuri mai bune n'ați putut pune nimic la o parte? N'ați făcut economii?

— Cum nu? a răspuns iel cu mândrie. Am făcut economii și ne-am cumpărat căsuța asta. Dar n'am plătit-o de tot! În tot anul plătim câte ceva.

— Peste zece ani, de vom fi harnici și sănătoși, apoi casa-i a noastră fără datorii, observă cu avânt femeea. Ear copiii nostri trebuie să ne ajute. . . .

Cu un fel de jale ascultam vorbele în-suflețite ale acestei femei simple, care se gândea la un viitor atât de frumos și atât îndepărtat : peste zece ani !

Ea, în idealismul său natural, iera cu mult prea simplă, ca să-și mai frământa mintea cu vorbele poetului :

Era un vis misterios

Și blând din cale-afară.

Și prea iera de tot frumos

De-a trebuit să peară. . . .

— Apoi pe Teofil trebuie să mi-l țineți

aspru, zise earăș tatăl său. Dacă ne-ajută câte puțin la lucru, are iel timp destul să învețe. Dar ie leneș și somnoros, cum ieram și io când am fost copil. Și numai când am văzut, că omul sărac ie făcut ca să lucreze din greu, m'am îndreptat. Copilul meu nu trebuie cruțat; dar, vă rog, să nu-l închideți în școală, când ie leneș. Mai bine să-i trageți o bătae, că-i ajută mai mult.

— Ei, lasă! Avem noi și alte pedepse, am zis. Să căutăm, ca să-l putem urni din loc. Are cap deștept băeatul, și ar putea face ceva. Dar ie așa de zăpăcit și fricos. N'a fost bolnav?

— Nu. Odată numai, a avut pojar.

Am mai vorbit puțin despre băeat, pe urmă am plecat. Părinții m'au petrecut până în curte, unde copiii lucrau ghemuiți și încă tot cu frica în spate. Teofil s'a sculat la porunca tatălui său, care începuse a-l îndemna cu multă stăruință să fie sârguincios, ascultător și mai sprinten. Am întins mâna câtră băeat, iel mi-a dat-o pe a sa ca o mașină; ear pe mine m'a cuprins o simțire particulară, când i-am strâns mâ-

nuța rece și umedă. Nu și-a ridicat ochii spre mine, ci privea mereu la pământ. M'am depărtat cu vorbele :

— Teofil are să fie băeat bun și silitor.

Au trecut săptămâni, luni. Mi-am dat multă osteneală, ca să-l desbar de firea sa visătoare, fricoasă și să-l fac mai sărguincios și mai băgător de seamă. Toată osteneala mea a rămas fără rezultat. Bolborosea și gângăvea tot așa de plângător ca și altă dată, se uita la mine ca la Molohul, căruia Fenicienii și Cartaginezii îi sugrumau copiii drept jertfă, și trăsărea convulziv dacă îmi mișcam mâinile în apropierea lui. Am spus tatălui său, când l'am întâlnit de câteva ori, ce ispravă au avut încercările mele; iel mi-a zis să fiu mai aspru, și de oarece ieram de părere că numai prin o asprime mai mare voi câștiga efectul dorit, am încercat cu pedepse mai aspre, ba de vreo două ori l-am și bătut.

N'a folosit nimic. Teofil se zvârcolea ca un nebun, zbiera, tremura din tot trupul pentru o palmă, care pe alt copil de vrâsta lui abea l-ar fi mișcat. Socoteam, că dacă

m'aș fi ocupat numai cu iel timp mai lung și l-aș fi tratat cu răbdare și iubire, s'ar fi putut face elev bun. Însă de unde să am timp pentru 120 de elevi, ca să mă pot ocupa mai cu din adins de unul singur? Deoparte mă gândeam și la ceilalți elevi; de altă parte mă interesau și părinții lui Teofil, auzisem despre iei numai vești bune, și aș fi dorit ca fiul lor să dea nainte. În amestecătura aceasta de sentimente deosebite, când vedeam zădărnicia ostenelelor mele, în supărarea mea întemeiată, pedepseam uneori băeatul prea aspru; ear iel se adâncea tot mai tare în firea sa ciudată și pentru mine nențeleasă.

Într-o zi a lipsit dela școală. Sora sa a venit și mi-a spus cu acelaș aer obosit și nesimțitor, că Teofil tușește și varsă sânge. Am zis fetei să spună părinților iei, că îmi pare rău și doresc ca Teofil să se însănătoșeze cât mai curând.

După amez, ca de obicei sfârșind școală, am ieșit la plimbare în pădurea de brad din apropierea comunei: recreațiunea cea mai plăcută pentru mine, după aerul

înădușit dintre păreții școlai. Îmi trecea osteneala, ca și când ai fi luat-o cu mâna, îndată ce inspiram aerul curat și mirositor, și mă desfătam în frumseța codrului. Fără veste observ pe bătrânul forestier, cu care legasem prietenie dela început. Omul, pe care-l văzusem vesel totdeauna, astăzi mi se părea îngândurat. Și i-am zis, că poate n'a avut noroc la vânat?

— Dacă ar fi numai atât! răspunse iel trist; alta ie supărarea mea. Copilul vecinului meu, Teofil, care umblă la dumeata la școală, ie rău bolnav, și nu cred să ajungă ziua de mâine. Nu pot să-ți spun, cât îmi pare de rău.

— Se poate? am întrebat uimit.

— Da. Copilul are o pneumonie. Acum mai are și tifus.

— Ce-a spus medicul?

— Nu-i nădejde, am vorbit cu iel. Copilul ie prea slab, nu poate suporta o boală așa complicată.

Vestea neașteptată m'a înfiorat. Am povestit bătrânului forestier tot ce am încercat cu băeatul. Apoi l-am rugat, să-mi

arate sincer ce crede iel despre toate lucrurile acestea.

A clătinat din cap, a tăcut, pe urmă a zis :

— Nu-mi place să vorbesc despre trebile altora nici odată, că oamenii se supără. Dar în cazul acesta, cred că pot să-ți vorbesc. Vezi dumneata, părinții aceștia sânt oameni foarte cum se cade, harnici, economi, așezați. Io locuesc acum de 12 ani lângă iei, și io n'am avut nici o vorbă slabă cu dânșii, nu i-am auzit niciodată certându-se cu cineva. Copiii sânt ținuți în frâu; familia aceasta nu dă îndărăt, ci dă înainte, deși încet, foarte încet. Și cu toate acestea ieste o drăcie la mijloc.

— Ce să fie? am întrebat curios.

— Drăcia aceasta se cheamă : să răcie, mizerie, mi-a răspuns bătrânul foarte serios. D-ta iești tiner, dle învățător, nu cunoști lumea, și mai ales nu cunoști lumea oamenilor săraci. Acolo se găsesc multe, cu mult mai multe griji și nevoi, decât ar crede cei bogați. Se înțelege, o mizerie care poate să-și mai verse focul, nu ie cea mai

rea; însă ceea ce îți strânge inima de durere, ieste mizeria suferită în tăcere, ieste durerea mută.

— Ie cu putință?

Forestierul a dat din cap, și a urmat:

— Înainte d'a se căsătorî n'aveau chear nimic, afară de dragoste. Au socotit, că atâta ie d'ajuns; și s'au luat. Lucrul a ieșit alt fel. Mai în fiecare an li se năștea câte-un copilaș, câștig puțin, viață scumpă în oraș, mai ales când copiii trebuie să-i crești la școală. Un copil le-a murit, alții s'au bolnăvit rău de mai multe ori, chear și tatăl a fost odată bolnav o jumătate de an — cum să înainteze? Dar nu s'au lăsat răului, s'au silit să nu rămână locului, ci nainte să meargă. Și-au pus de gând să-și cumpere o căscioară, și au cumpărat. Acum trebuie să o și plătească, să n'aibă datorie pe cap. Ce să facă? Să lucreze cu toții. Părinții și copiii îș trag adeseori dela gură, ca să poată plăti în fiecare an câte ceva din prețul cumpărării. Poate că aceasta ieste o ambițiune proastă, poate nu ieste, nu știu. Văd că sânt oameni cu conștiință. Însă

sermanii copilași au să sufere neapărat ;
iei nu au nici idee ce va să zică veselie și
sburdălnicia copilăriei. Tot timpul liber tre-
bue folosit la muncă.

— Dar atunci n'au nici timp destul,
ca să învețe ? l-am întrerupt.

— Nu ! Se înțelege ! Am și io copii
și nepoți, și pricep. Tatăl lui Teofil vrea să
întrebuințeze toată vremea, și dă copiilor
atâta timp, cât crede că-i destul să-și facă
lucrările, după aceea haid' la împletit de
coșuri. Și așa merge de demineată până
în noapte : împletit, școală, împletit, școală,
împletit. Seara târziu urmează odihna, tot-
deauna cu vorba : „Noi sântem născuți, ca
să lucrăm !“ Le mirare oare, dacă copiii săi
sânt sperioși și fricoși ? Dacă sânt ofiliți și
palizi și nu pot suporta nimic ?

— Dar io aflu, că nu-i cu dreptate
din partea părinților, ca să-și exploateze
astfel copiii ! am strigat indignat.

Bătrânul a mișcat din umeri.

— Iei sufer și mai mult ! a răspuns
iel. Dta nu poți crede, cât muncesc acești
doi oameni într'un an, de mă mir că mai

pot! Ce să le faci, dacă și copiii, după puterea lor, trebuie să le ajute? . . . Că, la urma ce să mai zic, toate se fac numai spre binele lor, al copiilor nostri, numai pentru viitorul lor, și nu pentru viitorul bieților bătrâni, care azi sânt, mâne nu-s.

Ne-am despărțit. Cele auzite mi-au tulburat liniștea sării. Ieste un sentiment grozav de apăsător, să știi că 'n jurul tău ieste atâta mizerie, și să nu poți ajuta. Cu jale am părăsit pădurea frumoasă, cu jale am sosit acasă în odăița mea tăcută, și gândurile mele mereu rătăceau dela cartea în care ceteam, și se opreau la nenorocita familie.

După o noapte rău durmită m'am dus la școală. Înainte d'a începe lecția, sosește Ana cu vestea, că fratele său Teofil a murit azi noapte. Biata fetiță iera liniștită și palidă ca de obicei, ochii numai îi ierau roșiți. Am trimis vorbă părinților, că-mi pare foarte rău de întâmplarea neașteptată; pe urmă am început lecția cu copiii. Dar nu puteam să mă gândesc la alt ceva, decât la Teofil.

A treia zi am petrecut la groapă pe

cel deslegat de toate relele pământești. Elevii școalei stăteau tăcuți și triști înaintea căsuței, în vreme ce io am intrat la părinți. Amândoi ierau copleșiți de durere; tatăl nu vărsa nici o lacrimă, dar se vedea cum îl mistue chinul; mama iera mai fericită, putea cel puțin plânge. Le-am spus că sânt și io părtaș la durerea lor, mi-au mulțumit în tăcere. Mama apoi m'a întrebat, dacă vreau să văd pe cel răposat. Am zis da, și m'a condus în altă odaie.

Eată coșciugul deschis! Mișcat adânc am rămas, abea mi-am reținut lacrimile, când mi-am ținut privirea în fața galbină și nemișcată a mititelului. Toată vorba aspră ce i-am spus-o, toată pedeapsa ce i-am dat-o, grozav o regretam acum, când știam cât a fost de necăjită vieața acestui biet copilăș al mizeriei.

— Tare-i iera frică băeatului de dumneata! mi-a zis ea încet, pare că s'ar fi temut să nu deștepte pe cel adurmit în Domnul.

Cuvintele aceste ale mamei ca și când m'ar fi jungheat prin inimă. Io dorisem să

fac bine copilului ! Și dacă uneori am fost cam iute de fire și sever — de sigur am lucrat numai cu cele mai bune și mai curate gândiri. Aceasta iera învederat.

Poate femeea a observat, cât m'au atins vorbele iei, și a zis :

— Iera băeatul foarte fricos. Și mai ales de domnul învățător, care s'a dus, de acela s'a temut și mai rău.

Slabă mângăere, când știam că sermanul băeat, care zăcea înaintea mea atât de tăcut în coșciugul său, n'a avut parte în viață numai de muncă fără sfârșit, și de griji fără odihnă ! Cât de mult l-ar fi înviorat și încurajat o rază caldă de iubire, sau o schintee măcar din bucuriile copilăriei ! Acum, după ce cunoșteam cu deamăruntul împrejurările, negreșit m'aș fi purtat cu mult mai cruțător. Prea târziu ! Nici o putere lumească nu putea repara greșala părinților făcută sub forța împrejurărilor, și nici io nu mai puteam îndrepta asprimea arătată câte odată acestui nenorocit copil, o asprime care n'a fost îndreptățită deloc. Niciodată nu m'am convins mai bine, ca atunci, în fața

acelui cadavru, despre adevărul: „Ține seamă de individualitatea copilului!”

În mijlocul cântărilor și al rugăciunilor noastre l-am dat pământului. Și când am aruncat o mână de țărână în groapa lui, mi-au răsunat în gând versurile poetului și mi-am zis:

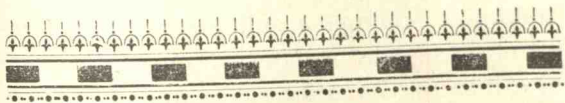
Tu trebuia să te cuprinzi
De-acel farmec sfânt,
Și — candela s'o aprinzi
Iubirii pe pământ...

Pe sărmanul copil nu l-am dat niciodată uitării. Când, mai târziu, vreun necaz, ori cât de îndreptățit, mă ispitea, îmi apărea fără veste în ochii mei suflatești icoana copilului galbină, tăcută și plină de frică, și la moment mă puteam stăpâni și mă linișteam.

Și de când a murit iel, s'a săpat și mai adânc în sufletul meu sentimentul: compătimirea pentru sermanii copii ai mizeriei.

(După C. Albert).

AMINTIRI

devărul curat, nefalsificat, zace în sufletul copiilor. Câtă vreme adevărul ne lucește din ochii lor naivi și se ivește pe buzele lor nevinovate, n'avem să ne temem de viitor, numai să ne împlinim datoria sfântă de a păstra acest prețios dar al naturii și de a perfecționa pornirea nobilă către adevăr și știință, îndreptându-o mereu pe căile cele bune.

Am fost învățător și, un lung șir de ani, aveam să introduc copiii satului în secretele Abecedarului. Am avut prin urmare dese ocaziuni, ca să cunosc în copil origi-

nalitatea sublimă a sufletului, originalitate care, în satele isolate, a rămas aproape neatinsă de bunătățile „culturii“.

Petrecerea în mijlocul copilașilor săteni iera pentru mine totdeauna un fel de înviorare și însuflețire. Din timpul acela mi-au rămas în minte două amintiri neșterse, pe care îmi dați voie să le povestesc.

Cine oare n'a auzit de așa numiții *enfants terribles*? Pe românește i-am putea numi copii toacă-gură, și-i găsim pretutindenea: în coliba țăranului și în palatul boerului, și nu mai puțin în școala satului își arată naivitatea delicioasă și nepreocupățiunea inocentă, care îți răspunde verde, fără ocol de vorbe, tot ce are pe inimă.

Una dintre fetițe, cu numele poetic Veronica, fusese pedepsită cu „închisoare“, pentru că făcuse larmă. Verdictul îl ascultase destul de liniștită, negreșit în speranță, că va reuși, prin câteva vorbe frumoase și rugătoare, în care iera mare meșteră, să mă înduioșeze și să-și recâștige libertatea la care ținea foarte mult. După ce copiii au

plecat acasă, mica vinovată s'a apropiat de catedră cam cu frică, și s'a oprit ștergându-și ochii.

— Ei ?

— Domnule învățător, te rog să mă lași acasă, că nu mai fac larmă.

— Nu se poate.

Mare jălanie și tânguire.

— În zădar plângi; trebuie să stai în școală, așa cum ți-am spus; pe urmă te duci acasă.

— Mi-i frică să stau.

— N'are să-ți fie frică, că și io stau în școală; șezi și lucrează-ți temele.

— Dar mama mă ceartă, dacă nu mă duc de grabă acasă.

Sexul cel gingaș, ori ie tinăr, ori ie bătrân, se știe, trebuie totdeauna să aibă vorba din urmă; de aceea am tăcut io, și am renunțat să ne mai lămurim, lăsând-o să lamenteze și să peroreze în bună voie.

Acum s'a liniștit cu totul. Cerul posomorât deodată s'a înseninat, și fetița mea și-reată a început cu un glas mângăios să continue preliminariile de pace, dar în altă formă:

— Domnule învățător, dacă mă lași acasă, îți dau merele mele, și colacul ăsta tot.

Și fără să aștepte răspunsul meu, mi-a așezat pe catedră, drept zălog al libertății sale, mâncarea ce i-o pusese d'acasă în corfiță mamă-sa. Cine să mai poată rezista!

Veronica a ieșit biruitoare, io am capitulat cu rușine. În vremea acestor tratative au trecut vreo douăzeci de minute și, după socoteala mea, disciplina ofenzată a școalei a primit satisfacția cuvenită. După obiceiul cunoscut, înainte d'a o trimite acasă, am făcut-o băgătoare de seamă cu toată seriozitatea învățătoarească că a greșit, și că aștept să se îndrepteze, deși în cazul de față nu prea aveam multă încredere în efectul vorbelor mele: Veronica, vezi bine, îmi promitea în ton solemn că are să fie cea mai bună elevă din lume. În sfârșit, veselă că pledouaria iei a reușit, a plecat îmbucând cu lăcomie din mere și colac.

Am cercat, ca orce învățător conștiințios, să fac ceva progrese chear și cu copiii mai grei la cap și săraci cu duhul. Ca om

începător, am avut și greutăți; dar în sfârșit cu diligență și cu stăruință am izbutit, de totii copiii din școală au corespuns, mai mult ori mai puțin, așteptărilor mele. Adică toți, afară de o fetiță din părinți foarte săraci, negrijită de acasă, murdară și mirositoare de te cuprindea o greață și o milă. Trebuea să-mi calc pe inimă, de câte ori aveam să stau în apropierea ei.

Mă gândeam însă la măestrul Pestalozzi care, în nemărginita sa iubire de oameni, îngrija și spăla cu mâinile sale proprii pe orfanii plini de bube și de insecte parazite. După multă răbdare și necazuri înghițite în tăcere am ajuns, cu chin și vai, de Safta mea cunoștea literile și știea să pronunțe sunetele; dar să împreune sunetele în silabe, asta nu mergea nici după ce trecuseră șapte luni din anul școlastic. Pauza aceea fatală mereu se vâra între sunetele cetite.*) Nu mai aveam speranță, ca biata Safta să treacă în clasa a doua, și i-am împărtășit cu crutare calamitatea ce o așteaptă. Alt copil s'ar fi așternut pe țipete;

*) Dacă învățătorul ar fi întrebuințat sistema „cuvintelor normale“, n'ar fi întâmpinat atâtea greutăți. — E. H.

dar ea, cel puțin la părere, a rămas nepăsătoare. De aici încolo ea se da la o parte din calea colegelor sale, care asemenea se fereau de ea. O compătineam, dar nu mai știam cum să-i ajut. Blândeța și prietenia mea o făceau indiferentă, și n'o puteam deștepta din amorțire. Uneori îmi venea să cred, că ie încăpăținată și răutăcioasă, și voeam să o iau cu asprimea. Dar melancolia din fața iei și privirea întristată ce se îndrepta uneori asupra mea, când zadarnic mă necăjeam s'o învăț, m'au făcut să simțesc instinctiv, că totuș nu ie indiferență la mijloc, și un oarecare sentiment psihologic îmi spunea că asprimea în cazul acesta ar fi rău aplicată. Am urmat și mai departe cu răbdarea. Dacă picăturile multe găuresc peatra, la urmă și lucrarea mea trebuia să aibă succes. Cu nădejdea aceasta înrădăcinată în mine, jertfeam în fiecare zi câteva minute ca, doară-doară, s'o procopsesc în sfârșit. Și, să te miri, nădejdea mi s'a realizat, deși într'un mod cam ciudat. Ceea ce io cu osteneală n'am putut săvârșî în luni de zile, a săvârșit-o alt cineva fără oste-

neală și într'o singură noapte. Acest alt cineva a fost amicul credincios al copiilor : somnul. Iel a deslegat ușor problema cea grea, Safta adică visase un vis urât, i se părea că ie în școală, și că încearcă a ceti în fața mea secăturile acelea de **in, am, om, an**. Și, ce lucru minunat ! ea putea ceti. Sunetele, mai nainte atât de rebele, acum se legau neted unele de altele, întocmai așa ca și la alți școlari, și ca și la domnul învățător ! Ear ceea ce s'a început în vis, s'a continuat în stare deșteaptă. A doua zi vine Safta la școală ; io nu voeam să cred ochilor și urechilor, când ea cu o față foarte veselă mi-a zis :

— Domnule învățător, acumă pot !

— Ce poți ?

— Pot să citesc, tot !

— Nu mai spune, ean să vedem !

Și Safta a nceput să citească, întâi cu voce agitată și tremurând, sunetele în silabe, silabele în cuvinte. . . . Hura ! Rubiconul iera trecut. Safta citea șir de șir, tot mai fluent, tot mai bine. Când apoi am lăudat-o și i-am spus că are să treacă în

clasa a doua, o fericire, de care nu mai avuse parte, străbătuse în inima iei de copil fără noroc; sufletul său a tresărit atunci, și s'a deșteptat la o viață nouă și senină. Când bucuria covârșitoare n'are cuvinte, ea se ivește în lacrimi, ear lacrimile alină durerile și domolesc bucuriile: iele restabilesc echilibrul sufletului. Safta mea plângea de fericire și bucurie, și clasa întreagă a luat parte la bucuria iei într'un mod atât de firesc și deschis, încât am rămas emoționat aproape mai mult de această manifestare, decât de fericirea fetei. În sufletul său se petrecuse o schimbare miraculoasă spre bine. Din ceasul acela nu mai iera ființa închisă, posomorâtă și sficioasă, ci iera veselă și afabilă cu învățătorul și cu camarazii săi de școală.

O plăcere mai înaltă și o resplată mai frumoasă, pentru cel ce și-a împlinit bine datoria, nu există.

Trecuseră patrusprezece ani. Soartea și superiorii mei m'au dus în altă parte. Am avut zile bune și rele; dar n'am uitat satul acela, unde am început lucrarea

mea de dascăl. În vacanțele de vară am pornit odată către locul, la care adeseori mă gândem, și în care găsisem odinioară atâta mulțumire sufletească. Am intrat în sat pe drumul bine cunoscut. Aveam și io sentimentul de bucurie și un fel de teamă, ce cuprinde pe om când se apropie, după lungă vreme, de caminul mult dorit. „Te vor mai cunoaște oare, vor vrea oare să te cunoască; îș vor aduce aminte cu plăcere de tine? — Ce s'au ales din foștii tăi elevi?“ Astfel de întrebări și gândiri mă preocupau, când treceam prin satul, care fusese pentru mine o a doua vatră părințească. Fiecare căsuță, fiecare arbore, fiecare grădină, pe lângă care odinioară treceam indiferent, îmi părea că mă salută ca vechi cunoscuți. Oamenii m'au întâmpinat cu un vesel „bine ai venit“, le-am dat mâna, și întrebările lor „ce mai faci“, „cum o mai duci“ nu mai aveau sfârșit. Din firea mea nu-s om ambițios peste măsură; însă atâta iubire și credință m'au atins plăcut la inimă. Toate relele, ce le-am suferit vreodată, ierau acum uitate, și numai părțile bune și fru-

moase trăeau în mintea mea. Foștii mei elevi ierau deja flăcăi voinici, ear fostele mele eleve ierau fete mari, frumoase. Deodată eacă mă salută și o femeie tinăară, măritată și cu copii. Iera Safta. Mi s'a spus, că ie muncioare și harnică și toți vecinii o cinstesc. Din ziua aceea memorabilă școala nu i-a mai făcut greutăți prea mari. Mai târziu a intrat în serviciu la o casă bună, unde earăș a mai învățat câte ceva de folos.

— „Doamne ! tare mă bucur, că te mai văd odată“, mi-a zis scuturându-mi mâna. „De câteori m'am gândit, cât te-ai ostenit pentru mine, și ce răbdare ai avut, când io ieram așa grozav de neisteată.“

Și m'a poftit să-i văd casa, și am rămas foarte mulțumit de curățenia, ordinea, simplitatea țărănească. Am observat îndată pe fața mulțumită a bărbatului iei, că în casa lor stăpânește buna-înțelegere. Nu mai puțin m'a îmbucurat însă recunoștința iei sinceră. . . . Căci recunoștința ieste un fruct foarte rar în viața învățătoarească.

(După A. Stolz.)

ÎNSUȘIRILE UNUI BUN DIRECTOR

Multe sânt școalele, unde raporturile între director și între membrii corpului didactic, precum și raporturile dintre acești din urmă, nu sânt așa cum ar trebui să fie. Puține sânt școalele, unde să fie o potriveală în felul de a lucra și o adevărată iubire colegială între cei chemați a crește tinerimea. Cunoaștem institute multe, în care nențelegerea și vrajba dăinuește, mai pe față, mai pe ascuns, ani de zile.

Dacă întrebi, oare ce să fie pricina răului acestuia, primejdios peste măsură

pentru educațiune, poate ai răspunde fără multă bătaie de cap, că pricina trebuie căutată în firea directorului, precum și în firea unuia ori altuia dintre profesori sau învățători. Noi, cu toate acestea, am crede că pricina de căpetenie a lipsei de iubiri colegiale, a nențelegerilor, a vrajbelor, ieste în cele mai multe cazuri, dacă nu în toate, următoarea : **directorul n'are însușirile ce ar trebui să le aibă un director de școală,** fără a considera că poate vor fi de vină și unul ori altul dintre profesori. Susținem că, dacă directorul ar fi așa, cum ar trebui să fie, ie cu neputință să se ivească conflicte lungi între iel și între ceilalți membri ai școalei, ci s'ar naște colegialitatea, care se întemeiază pe cunoașterea lamurită a chemării de pedagog și pe necesitatea ca toți profesorii să lucreze mână în mână pentru înflorirea institutului lor de învățământ.

Directorii care nu sânt, cum ar trebui să fie, îi împărțim în două grupe. În grupa întâi punem pe aceia, care sânt bărbați cinstiți, știu carte, sânt poate chear erudiți, dar n'au anumite însușiri, ca să

poată conduce un institut. În a doua grupă numărăm pe directorii, care sufer de mari slăbiciuni morale, bună oară de egoism, ne-sinceritate, înfumurare, fudulie, pottă de a stăpâni și de a intriga, în sfârșit oameni, care sânt departe de a-și pricepe chemarea.

Un bun director, așa cum ni-l închipuim, ieste o persoană impunătoare ca moralitate și caracter, un bărbat cult, distins ca purtare în societate, harnic în ale instrucțiunii și educațiunii; în înfățișare demn, cumpătat, consecvent, fără fudulie, nu-i înțepat, nici pedant; chemarea sa o privește din punct de vedere ideal, lucrând și iel la opera măreață a culturii omenești; ieste neobosit în împlinirea datoriilor sale; nu se mulțumește cu atâta, că și-a făcut regulat lecțiile și rapoartele și condicele după cutare poruncă; ci se gândește și la alte datorii mai mari, ce are să le împlinească spre binele elevilor săi, spre binele învățătorilor, și în interesul aceluia institut, care sub conducerea sa are să fie ridicat și susținut la treapta înaltă de lăcaș al culturii neamului său.

În cele următoare vom spune mai cu deamăruntul ce trebuie și ce nu trebuie să facă un director, ca să-și împlinească în toate privințele chemarea : atât cu privire la bunăstarea spirituală, morală și trupească a elevilor, cât și la raporturile cu profesorii sau învățătorii institutului.

1. Directorul să fie măestru întru a instrui. Însă nu-i iese iertat a se adânci în cercetări științifice, îi lipsește timpul pentru aceasta. Neapărat, trebuie să citească ca să cunoască rezultatele mai nouă ale științelor, dar n'are să fie activ întru a și produce rezultate nouă în științe ; lucrarea aceasta din urmă cere nespus de multă vreme și muncă. Un artist adevărat cu greu se va ocupa cu cercetări matematice, fizice, filologice. Un pictor, un poet, un compozitor, va căuta în însuflețirea sa de artist totdeauna să ducă tot mai departe lucrarea începută ; mereu gândește la opera sa dimineata când se scoală, seara când se culcă ; șie mai greu să-l iei dela lucru, decât să-l pui la lucru. Așa iese adevăratul artist ; și așa iese conducătorul unui institut de

educațiune, un artist în cel mai nobil înțeles al cuvântului.

2. Directorul are să dea lecții în toate clasele, ca să poată cunoaște cât mai exact pe toți elevii institutului. Cei mai mulți directori dau lecții numai în clasele superioare. Un director însă, care are tragere de inimă pentru slujba s'a și găsește plăcere în împlinirea iei, va simți trebuința de a veni în atingere cu toți elevii institutului, începând dela intrarea lor în școală, până la terminarea iei : numai în felul acesta va putea exercita o influință educativă asupra tinerimei.

3. Directorul trebuie să asiste cât mai des la prelegerile profesorilor. Această controlare ie una dintre cele mai însemnate datorii ale directorului conștiincios.

Însă, va zice poate cineva, că desele controlări sânt supărăcioase, turburătoare, ba chear și nesuferite pentru domnii profesori.

Răspundem : Așa ieste, dacă asistarea directorului la prelegeri nu-i alt ceva, decât o învederată controlare a activității și a

vredniciei profesionale, și dacă directorul, întrebuințând rău autoritatea oficiului său, prin inspecțiunea claselor ar face paradă cu poziția sa de șef al institutului.

Inspecțiunea claselor din partea directorului nu poate să fie supărăcioasă, nici nesuferită, ci din potrivă : orce profesor zelos o va primi cu bucurie, dacă directorul ieste un bărbat cu considerațiuni și în adevăr uman.

Desele inspecțiuni au multe părți bune. Directorul poate să cunoască starea claselor și a elevilor cât mai exact, poate vedea zelul și istețimea profesorilor, și poate dezvolta o influință binefăcătoare mai ales asupra profesorilor tineri ori începători, al căror zel, sau mai bine zis a căror grabă întru a înstrui nu arare-ori ie prea mare.

El poate observa, care dintre profesori știe ori nu știe ținea o cumpănă înțeleaptă în materia de instrucțiune, nu cumva unul ori altul cere prea mult dela puterea și diligența elevilor. Au putut ori n'au putut înțelege elevii lecția cutare, de multe ori o vede mai bine directorul, care

stă și ascultă liniștit, decât profesorul, care poate ieste preocupat încă prea viu de obiectul său.

Mai sânt apoi și astăzi destui profesori, care țin la părerea, că școala are să dea numai direcțiunea cum se câștigă cu noștințele, ear cunoștințele trebuie să se câștige prin lucrarea de acasă. Acesta ieste un principiu d'andoasele și stricăcios, și directorul trebuie să-l combată consequent și energic și să aducă la valoare părerea unică sănătoasă, că lucrul de căpetenie are să fie săvârșit în școală, în vreme ce diligența de acasă are numai să-l întregască pe cât se poate mai bine. Lucrarea ce se face acasă trebuie să fie astfel pregătită din școală, ca și elevii mediocri să o poată deslega fără ajutorul cuiva, fără încordarea peste măsură a puterilor și fără a face o prea mare cheltueală de vreme. Și, poate, atunci n'ar mai fi atât de dese plângerile, nu fără temei, ale părinților, că tinerimea școlară ieste prea încărcată cu studiile în socoteala sănătății corpului.

Una dintre ocupațiunile cele mai chi-

nuitoare pentru copii ieste a învăța pe din afară o lecție, ce au înțeles-o numai pe jumătate ori n'au înțeles-o deloc. Ieste folositor și necesar a cultiva în mod rațional memoria; însă ie stricacios și barbar a cere prea mult dela memoria copiilor. De veacuri se luptă pedagogi cuminte în contra acestei absurdități, și tot n'au putut-o stârpî. Câte școale, mari și mici, se mai găsesc și astăzi, în care profesorii și profesoarele, învățătorii și învățătoarele, pretind dela copii să învețe pe din afară regule gramaticale lungi și grele de 'nțeles, poezii de aceeaș natură, istorii întunecoase biblice, fraze neînțelese din catechizm, și altele multe!

Un director, care cercetează des clasele, va descoperi acest rău, și va stăruî ca elevii să nu fie maltratați cu învățarea pe de rost a lecțiunilor, ce nu le-au înțeles.

4. Diesterweg vorbește undeva despre un lucru, care face minuni în institute. Acest lucru îl numește iel „duhul directorului“. Ear duhul acesta „pe neștiute cuprinde pe elevi.“

Te hotărești să întri în cutare școală.

Îndată poți vedea atârnat de părete și tipărit cu litere mari: „**Regulamentul școlar**”. Între altele cetești acolo: „Ieste datoria fiecărui elev să observe curățenia în școală, să cruțe aparatele și mijloacele de învățământ. Ieste strict oprit a tăia băncile... Nu ieste iertat a arunca pe jos bucățele de hârtii, rămășițe de poame ș. a.” ... „La ieșirea din școală elevii au să se poarte cuviincios, să nu alerge, să nu strige, să nu cânte, să nu fluere, să nu trântască ușile.”

- „Când intră în școală, fiecare elev are să șadă îndată la locul său în liniște.” — „In pauza dintre oăre, dacă timpul ie potrivit, elevii ies în curtea scoalei, unde li se permite a se juca până la sfârșitul pauzei. Din curte au să între earăș în clasă, fără a face sgomot pe trepte și în coridoare.”

Așa ai cetit. Acum te rog așteaptă până la pauză! Sânt zece oăre. Tocmai sună. Eată, peste câteva momente, o goană sălbatică se pornește din clasele școalei, sbierând și chiuind aleargă elevii de-alungul coridoarelor, până jos la trepte, Pauza ie la

sfârșit, cu toții dau năvală, se îndeasă pe trepte, se împing pe coridoare, până în clase cu acelaș sgomot.

Lecția n'a început încă, și te duci încet pe dinaintea ușilor dela câteva clase și ascuți: Ce strigăte, domnule, ce urlete și râsete sălbatice și destrăbălate!

Lecția s'a terminat, elevii au plecat. Pe urma lor întri în școală și te uiți la păreți, mese și bănci; în sfârșit te uiți poate și la niște locuri inexprimabile. Te înfiori! Câte semne de brutalitate, de poftă de distrugere, de frivolitate și mojie!

Cum se pot comite astfel de lucruri, după ce „Regulamentul“ ie aflșat, ie cetit și explicat în fiecare an școlastic?

Sânt oare de vină profesorii? Nu! Ai și auzit pe unul cu o voce de stentor provocând elevii la ordine.

Ce lipsește așadar? Eată ce:

Omul, care ie pus în fruntea școalei, n'are acel ceva, greu de definit, care face minuni, și despre care vorbește Diesterweg.

Fără acel „duh pedagogic, care pe neștiute cuprinde pe elevi“, nu poate exista un bun director.

5. Directorul să moralizeze pe elevi și pentru greșeli comise în afară de școală. Adeseori poți observa, că școlarii găsesc o deosebită plăcere să fugărească un câine sau o pisică, ori cel puțin privesc cu mulțumire la cei ce comit asemenea fapte. Adeseori îi vezi, că se poartă necuviincios cu oamenii bătrâni; altă dată se adună împrejurul unui om beat, sau în jurul unui idiot, ori aleargă după asemenea ființe nenorocite, râd și le batjocoresc. Unui învățător bun sau unui director nu-i iese iertat să treacă cu vederea asemenea lucruri; ci la timpul său și la locul potrivit face atenți pe elevi, îi dojenește cu blândețe, ori îi pedepsește mai aspru după împrejurări.

Bună oară, va zice cam așa: „Elevilor! Ieri, la excursiunea noastră școlară, am făcut două observări, asupra cărora trebuie să revin astăzi. Când treceam peste câmp, tocmai venea în fața noastră, pe poteca strâmtă, un moșneag, l-ați văzut și voi, câțiera sărmanul de neputincios. Am așteptat dela elevii, care ierau înainte, ca să se dea

la o parte și să lase pe bietul bătrân să treacă, fără ca să fie silit a se feri iel din calea voastră. Voi știți, că trebuie să dati cinstea cuvenită bătrânețelor. Însă n'ați făcut-o, și aceasta m'a atins foarte dureros. A doua observare am făcut-o în grădina restaurantului, unde ne-am oprit la amiază. Mai mulți dintre voi ați turnat peste olaltă rămășițele de bere, lapte, pâne, cârnați ș. a. Acesta ie un lucru de oameni desmățați, și are să fie pedepsit așa, că cei vinovați nu vor lua parte la cea mai de aproape excursiune. Dar ceea ce m'a întristat mai mult atât pe mine, cât și pe ceilalți domni profesori, ieste împrejurarea ce trebuie să vi-o mai amintesc: În apropierea meselor voastre, ați băgat de seamă, cum se uitau mai mulți copilași din sat, îmbrăcați cam pe sărăcie, ba poate chear și flămânzi; și nimenui dintre voi nu i-a venit în minte să dea ceva unuia ori altuia din copilașii aceia ce ierau în apropierea voastră, și care poate au văzut ce ați făcut voi cu rămășițele de beutură și mâncare. Nespus de mult m'a întristat lucrul acesta. . . ."

Profesorii au să cerceteze mai de multe ori pe an locuințele elevilor. Tot așa are să cerceteze și directorul, cel puțin locuințele acelor elevi, despre care crede că trebuie să fie în deosebi controlați.

6. Sânt număroase cazuri, când o dojenire făcută unui elev între patru ochi are mai mult efect, decât o dojenire în fața clasei. Chiar și provocarea făcută unui elev în auzul colegilor săi, ca să se înfățișeze după lecție la direcțiune, are un fel de putere magică, și nu numai asupra celui provocat, ci și asupra celorlalți, care dau cu socoteală că trebuie să fie la mijloc ceva de pedepsit. Leacul acesta, aplicat cu înțelepciune și cu plan, poate face minuni chiar și la copiii răi și cu moravuri stricate. Directorul cunoaște puterea unui astfel de mijloc al educațiunii, și la ocaziune îl și întrebuintează. Spre pildă, eată un elev, ie băeat diligent, talentat, între cei mai buni ai clasei; dar are o greșală urâtă: ie băeat infumurat. Ce face acum directorul ca ~~un~~ bun educator?

După ce a aflat și dela colegii săi, că elevul din chestiune în adevăr suferă de înfumurare, îl poștește în odaia sa și-i vorbește cam în modul următor: „Profesorii acestui institut văd cu plăcere cât iești tu de diligent, și ce frumoase progrese ai făcut în studii. Dorim, ca să rămâi tot astfel și de aici încolo. Dar, de altă parte, am observat ceva, care ne supără pe toți profesorii tăi. Poate și știi, ce vreau să-ți spun. Am observat în firea ta un fel de înfumurare. Felul cum te îmbraci, cum porți pălăria, cum umbli pe stradă și altele arată lămurit, că ai să te faci un băeat fălos și înfumurat, dacă nu chiar te-ai și făcut. Iești încă tinăr și deștept, și dacă vrei în toată seriozitatea, te poți desbăra fără greutate de o greșală, care șade foarte rău omului“....

Cam în felul acesta vorbește elevului directorul între patru ochi, și în ton blând și binevoitor, așa ca și un pedagog, care privește însușirile rele și greșelile elevilor drept boale și începuturi de boale, ce au să fie vindecate prin o cură rațională. După

aceea trimite pe elev rugându-l încă odată să asculte sfatul profesorilor săi. Dacă elevul începe a se îndrepta, directorul va găsi momentul potrivit să-și arate mulțumirea prin o privire, prin o vorbă, care să servească elevului ca încurajare în îndreptarea sa mai departe.

Dacă nu se îndreaptă, directorul după câteva zile ori săptămâni îi vorbește a două oara, earăș între patru ochi, și nu într'un ton violent și certăreț, dar cevaș mai puțin cruțator decât la ocaziunea primă. „Când ți-am vorbit mai în urmă, am crezut că ți-ai recunoscut greșala și te-ai hotărât să te îndreptezi. Îmi pare rău, că m'am înșelat, și că am vorbit în pustiu. Ori, ce?”

Să ne închipuim, că directorul ieste un bărbat, care pe de o parte știe să se impună prin cunoștințe bogate, de altă parte poate servi ca model de om iubitor de adevăr, îș ține lecțiile punctual, ie modest, nepretențios; să ne închipuim un astfel de om în lecția de religie, istorie, literatură, la

ocazie potrivită, arătându-și în vorbe convingătoare disprețul său adânc pentru cei trufași, fuduli, înfumurați, și după aceea la sfârșitul lecției se adresează către elevul acela, pe care și colegii sei din școală îl știu că ie înfumurat, și-i zice liniștit și serios : „N. N. am să-ți spun ceva în odaea profesorilor, să vii acolo“. Cine se mai îndoește, că vorbele aceste puține produc un deosebit efect nu numai asupra elevului, cui i s'au spus, ci și asupra clasei întregi?

Ca să influințăm asupra moralului elevilor pedepsiți cu arest, avem un bun mijloc, și adică : profesorii cercetează în arest pe cei pedepsiți. Și cel mai sălbătăcit băeat, și cel mai încăpăținat păcătos, după ce a stat câtva timp singur cu gândurile sale, în momentul când se deschide ușa și intră profesorul — un profesor vrednic ! — va rămânea adânc mișcat. Câteva vorbe simple, vorbite dela inimă și arătând greșala cea mare a elevului și părerea de rău a profesorului, care a trebuit să-l pedepsească așa de aspru, în cele mai multe cazuri îș vor

ajunge scopul și vor îmuia pe elev pocăindu-l. Directorul va aplica acest puternic mijloc de îndreptare. Nici un elev n'are să fie socotit prea rău, sau să fie prea puțin băgat în seamă, ca domnul director să nu se ostenească a-l cerceta în arest, unde să-i vorbească părințește câteva minute. Numai în cazuri rari și din motive întemeiate va lăsa oare întregi și cu totul singur pe tinărul arestant; însă niciodată din indiferență, ori din lene, ori chear din antipatie pentru elev. Și chear și în acele rari cazuri directorul va trebui să facă ceva, ca să dovedească elevului că-i pasă de iel, și adică: însuși directorul, și nu servitorul institutului, i va da drumul din arest.

7. Directorul să aibă tact pedagogic. Ieste de sine înțeles, ca directorul să fie măestru în ale metodicei și să cunoască bine studiile ce le propune. Nu se poate însă pretinde, ca să cunoască deplin toate studiile ori cea mai mare parte din studiile ce se învață în școalele secundare, bunăoară.

Profesorii pot să-l și întreacă în studiile lor speciale. Într'un punct însă n'ar trebui să-l întreacă, și adică : în tactul pedagogic.

Directorul să fie măestru și model întru a judeca repede și exact defectele morale și rătăcirile elevilor. Nici odată să nu cadă în greșala comisă de mulți profesori, care consideră drept crimă resfățarea și neastâmpărul tineretelor ; și să nu cadă nici în greșală contrară de a trece cu vederea un lucru care în adevăr ie îngrijitor și rău.

El are să găsească apoi modul potrivit, de a întări în moralitate pe elevii neștricați, și de-a aduce earăș la calea cea bună pe cei rătăciți.

Va cerceta și aceea, nu cumva unele neajunsuri în purtarea elevilor rezultă, cum adeseori se întâmplă, din tratarea nepedagogică și necorectă a profesorilor. În cazul acesta va face atenți pe profesori în modul cel mai prietenesc.

8. Directorul să poarte grijă de sănătatea elevilor. Căci minte sănătoasă nu poate să fie decât în corp sănătos. În tinerețe sănătatea se ruinează - cu multă ușurință, ear prin școalele noastre ea ieste în deosebi primejduită. Însuși prof. Virchow zice, că școala conține cele mai mari primejdii pentru sănătatea copiilor noștri.

Apoi : Să nu uităm, că dacă sântem umani cu elevii, grijindu-le sănătatea, la rândul lor tot umani vor fi și iei cu alții.

Din motivele aceste foarte însemnate fiecare profesor, și în primul loc directorul, va grijî cu toată serioșitatea să promoveze tot ce poate fi priincios sănătății elevilor, și să delătore tot ce poate fi păgubitor. Salele de învățământ să nu fie încălzite peste măsură, și nici friguroase, ori umede. Fumul, praful, mirosul de cărbuni, gazurile vătămătoare, se delătură prin deasă aerizare. Cu tărie de fer va ținea la aceea, ca la sfârșitul lecțiilor, atât înainte cât și după amiază, toate ferestrele salelor să fie deschise și să rămână deschise cât mai mult.

Când localitățile școalei nu corespund întru toate regulelor de igienă, directorul va stăruî mereu la autoritățile sale să se schimbe cu altele mai potrivite.

O lectură, de care au să se intereseze atât profesorii, cât și directorul o formează scrierile și tractatele mai nouă despre igiena școlară, despre influințele stricăcioase ale școalei neigienice și despre mijloacele preventive.

Unele defecte corporale d'ale elevilor sânt pricinuite de neștiința și indiferența învățătorilor sau profesorilor. Câți elevi șed rău în bancă, la scris, la desemn, organele lor respiratoare sânt împedecate în funcțiune, fără ca învățătorul sau profesorul să-i facă atenți, să-și îndrepte ținuta corpului.

Sânt elevi, mai ales în clasele din urmă, care fac un exces de diligență în lucrările lor de acasă, și vin la școală cu față galbină și obosiți. Împrejurările aceste au să fie băgate în seamă; se întreabă elevul, ori în

caz de lipsă părinții și îngrijitorii săi, până când se găsește cauza adevărată, după care apoi se vor lua măsurile trebuincioase de îndreptare. Nu ieste nici o contrazicere a spune celui neglijent: tu umbli prea mult pe stradă, ear celui diligent: tu umbli prea puțin pe stradă, ori a ruga pe un părinte să-și țină copilul mai mult lângă carte, ear pe alt părinte să-și mai trimită copilul la aer și să nu-l țină mereu la carte. Din contră, aceasta ieste una din calitățile bune ale pedagogului adevărat.

Tot aici avem să amintim și lectura privată a elevilor. Unii dintre iei, și chear cei mai diligenți, citesc bucuros cărți de petrecere și ziare, în loc să folosească vremea liberă în jocuri și plimbări. Iei nu fac mișcările trebuincioase corpului și nu inspiră aerul curat al naturii, iei nu pot să se despartă de o lectură începută, ci îș inmaginează în cap multe soiuri de lucruri folositoare și nefolositoare, astfel îș strică odihna somnului: noaptea pe iei nu-i recrează, și dimineața vin la școală cu mintea încurcată

și cu trupul obosit. Treaba ieste a părinților, ca să poarte grijă de copiii lor. Aceasta ie adevărat, pe cât de adevărat ieste și aceea, că părinții ar trebui să facă și multe alte lucruri în interesul copiilor. Însă nu le fac. Parte nu cunosc deplin pagubele ce vor răsar, mai curând sau mai târziu, pe urma faptelor copiilor; parte n'au voea și tăria d'a făptui. Prin urmare și aici va trebui să intervină școala. Directorul, atât deadreptul, cât și prin mijlocirea profesorilor are să lumineze, să dea îndemnuri prietenești și serioase, să întrebe pe elevi despre lucrările lor de acasă, despre somn, cum se simțesc, au făcut mișcări la aer și cât timp, în cazuri mai însemnate se vor întreba părinții elevilor.

Altă cale, pe care directorul mai poate purta grijă de bună starea corporală a elevilor, ieste următoarea: să stăruească cu toate mijloacele, ca în lecțiile de istoria naturală, fizică și chimie, tinerimea să fie instruită cu temei, care sânt influențele stricătioase asupra corpului omenesc, cum trebuie să-ți îngrijești corpul, ce să faci ca să-ți

păstrezi ori ca să-ți recâștigi sănătatea. Cu atât mai vârtos va stăruî în direcțiunea aceasta, cu cât și astăzi sînt multe școale, unde igiena nu ieste obiect de învățămînt separat.

9. Directorul ține ordine în mehanizmul școalei. Școala nu ieste numai organism, ci este și mehanizm. Ca organismul să meargă înainte, și mehanizmul are să fie în ordine. Lectiile au să se înceapă punctual, și să se termine punctual. Unii profesori păcătuiesc cu o regularitate oarecare, și încep de obicei prea târziu. Un bun director nu poate suferi asemenea lucru. A fi cu considerare cătră profesorii neglijenți nu ieste umanitate, ci ie slăbiciune, dacă nu ceva și mai rău : neglijență proprie. Alți profesori, fie din capriț momentan, fie din obicei rău, mai stau în clasă și după-ce a sunat. Mai ales oara din urmă o lungesc uneori câte cu un sfert de ceas. Nu ieste aceasta râvnă vrednică de lăudat, ci ieste o desconsiderare de condamnat, și adevcă : Ieste a desconsidera pe elevi, care au

dreptul să plece acasă la sfârşitul lecţiei ; ieste a desconsidera pe părinţi, care îş au ordinea lor de casă, o ordine, ce n'are să fie turburată prin purtarea desordonată a unuia ori altuia dintre profesori.

Întrebarea, ce măsuri represive trebuie să ia directorul împotriva profesorilor neglijenţi şi desordonaţi, se desleagă uşor, dacă avem în vedere, că directorul nostru ieste un bărbat uman. Va preferă o comunicare cu graiul, care ie mai potrivită decât una biurocratică, în scris; o comunicaţie între patru ochi, dacă ie vorba numai de un profesor, foloseşte mai mult decât una publică în conferenţă. Numai în cazuri repetite şi grele va face întrebuintare de scrisoare oficială sau de conferenţă corpului didactic.

10. Directorul nu scapă din vedere nici lucrurile mai mărunte, ce privesc şcoala. Salele de învăţământ, păreţii, mesele, băncile, ferestrele şcl. sânt curate ori nu ; hartele geografice, tabelele, sânt bine conservate,

ori sânt murdare și rupte; tablele, creta, bu-retele, compasul sânt bune ori defectuoase: toate acestea sânt întrebări nu de puțină valoare pentru un director. Elevii, dacă văd interesul ce-l poartă directorul și pentru aceste mărunțișuri, nu numai că se deprind și iei la ordine și curățenie, ci se simțesc și iei mai bine, mai dispuși spre activitate în niște localități curate și prietenoase, decât în cele murdare și posomorâte. Din timp în timp va cerceta toate aparatele de învățământ. Ba, să nu se supere directorii, dacă cerem și mai mult, adică: să nu treacă ne-băgat în seamă nici locul, care formează în mai în toate institutele ceea ce numește fran-cesul la partie honteuse. Acest loc n'are s'ajungă excesiv de murdar, păreții în deosebi n'au să fie împodobiți cu inscripțiuni și figuri obscene, cum se întâmplă prea adese. Directorul să caute ca să stârpească din ră-dăcină răul acesta. O vorbă așăzată, lini-ștită, ajută în casul de față, ca și în altele, cu mult mai bine, decât legi și pedepse dra-conice, ori decât o filipică ținută înaintea clasei. Dar și mai mult decât vorba, influ-

înțează spiritul de educație ce domnește în institut. Când elevii văd zi de zi stăruințele sincere și serioase ale profesorilor, care nu vreau alt ceva decât să promoveze în toate direcțiunile binele elevilor; când iei se vor convinge din ce în ce mai mult, că toate măsurile, dispozițiile, poruncile și regulamentele școlare au în vedere numai și numai prosperitatea lor: atunci se vor găsi și elevi de aceia, fie și în număr mai restrâns, care bucuros vor recunoaște împrejurarea aceasta și îș vor întocmi purtarea în conformitate cu ea. Ear duhul curat și bun, după ce a pătruns odată în câți-va elevi, va avea o înrâurire binefăcătoare și asupra celorlalți.

11. Directorul ține sfătuiri dese cu profesorii institutului. În unele școale numai arare ori se adună profesorii să se sfătuească în conferențe; în cele mai multe se adună de două, trei ori pe an, ca să se ia act despre lucruri mărunte, ori de administrație, ca să dea notele elevilor, să facă planul oarelor ori programa examenelor; se mai întrunesc

în conferențe și atunci când ie vorba de cazuri disciplinare mai grave.

Atât.

Directorul va recunoaște necesitatea d'a se întruni în fie-care lună, cel puțin odată sau de două ori, a tuturor profesorilor dela acelaș institut. Material de discuțiune ieste berechet.

Câte observațiuni pot face șase, opt, zece profesori în timp de două, trei săptămâni cu privire la diligența, purtarea, iubirea de ordine, însușirile morale și greșelile elevilor!

Observațiunile aceste formează obiectul cel mai important al conferențelor. Se propun, se desbat, se fixează căile și mijloacele de îndreptare. Hotărârile mai însemnate și potrivite ca să fie publicate le aduce directorul la cunoștința elevilor în oărele, când cercetează clasele. Recunoașterea și lauda, muștrarea, dojana și pedepsirea, exprimate de director la ocaziuni de acestea, ca hotărâri luate de corpul profesoral, au o deosebită greutate pentru elevi.

Chestiuni pedagogice de natură mai generală, în deosebi chestiuni de educațiune, asemenea se desbat cu deamăruntul. Bună oară: Ce ar putea și ce ar trebui să facă școala, ca să deștepte și să întărească frumoasele însușiri morale: iubirea de adevăr, înfrânarea poftelor, credința, mila și compătimirea, toleranța și împăciuirea, iubirea de aproapele fără considerare la stare și avere, cumpătarea, modestia, indulgența cu alții și asprimea cu sine?

Care obiecte de învățământ și cum ar trebui propuse, având mai ales în vedere înaintarea etică a elevilor? Și altele.

12. Directorul face excursiuni școlare. Excursiunile școlare bine întocmite sânt folositoare atât pentru elevi, cât și pentru profesori, din multe puncte de vedere. Și cu toate aceste puțini sânt profesorii care să dea importanța cuvenită acestor excursiuni, în deosebi excursiunilor mai îndepărtate și împreunate cu osteneală, grijă și cheltueală.

Un director bun face parte din acești puțini. Convins, că excursiunile școlare dese și bine conduse formează nu numai o plăcere și o recreare pentru elevi și pentru profesori, ci contribuie foarte mult la educațiunea și instrucțiunea tinerimii, directorul are să fie unul dintre cei mai predispuși și mai în-suflețiți pentru excursiunile școlare. Iel are să studieze și să gândească, ce trebuie să facă, pentru ca excursiunile să fie plăcute, să întărească trupul, să nobiliteze firea, să deștepte în elevi sentimentul pentru frumșetele naturii; ce trebuie să facă, pentru ca elevii să aducă cu sine amintire plăcută pentru toată viața lor.

13. Directorul se interesează de binele profesorilor. Sentimentul de umanitate ce caracterisează pe directorul nostru, se adeverește și atunci, când ie vorba de oamenii aceia, care zilnic lucrează împreună cu ie¹ la aceeaș operă mare și frumoasă. Ie de prisos să mai spunem, că directorul arată multă bunăvoință cătră toți profesorii insti-

tutului său, și că stăruiește în sinceritate pentru înaintarea binelui colegilor săi. Aceasta, credem, se înțelege cu desăvârșire delăsine. Aici avem să amintim purtarea directorului cu profesorii, care au vre-o slăbiciune, și care au bunăvoința de îndreptare, dar sânt prea slabi în executarea ei.

Am cunoscut un profesor, simțitor, cam idealist, profesor diligent, zelos; dar avea omul o slăbiciune ce mult îi amăra viața de profesor. Dacă elevii nu-i răspundeau la întrebare, ori îi răspundeau rău, iel credea mai totdeauna, că de aceea tac ori răspund elevii rău, ca să-l necăjască. Directorul îi știa slăbiciunea, dar nimic n'a făcut ca să-l vindece de un rău, care iera păgubitor atât profesorului, cât și școalei.

Un alt profesor, cu atestate foarte bune, tinăr, modest, nepretențios, amabil cu toată lumea, în școală îș da cea mai mare silință ca să țină lecțiile cât mai bine. Din nenorocire nu știa să țină disciplină, și dela o vreme școala devenise pentru iel un infern.

Bietul om, cât își invidia iel colegii! Unui director bun i s'ar fi făcut milă de neexperiența lui, și ar fi încercat să-i arate ce-i lipsește. Directorul n'a făcut-o, ear profesorul a trebuit să plece scârbit — și a murit ca proletar.

Muncă grea îndeplinesc foarte adeseori profesorii de muzică și cântare, când au să instrueze mai multe clase întrunite, și când ordinea ieste mai greu de ținut. Directorul o poate ușura mult prin aceea, că asistă adeseori la astfel de lecții și întreabă pe profesor despre purtarea elevilor în fața lor.

14. Directorul ține, ca institutul său să se bucure de o bună reputație. Numele bun al unei școale atârnă de anumite condițiuni. Ieste învederat, că disciplina și instrucțiunea dacă sânt bune, ridică numele bun; dacă sunt slabe, strică numele unei școale. Cu toate aceste, nu numai activitatea profesorilor în școală, ci și faptele și conduita lor afară de școală pot să jig-

nească reputația ieii. Ici, colo, putem observa unele neregularități și incorectități, ce nu se potrivesc cu chemarea unui educator, și strică numele și vaza institutului; unii, în deosebi profesorii tinări, se bagă în datorii în mod ușuratic, alții fac chefuri fără cumpăt în localuri publice, ori joacă în cărți cu patimă nenfrânată, și earăș alții îș fac de lucru cu femei ușoare.

Directorul nostru nu închide ochii în fața acestor fel de aparițiuni, ci caută mijloacele, prin care, fără să atingă prea tare independența profesorului, să stârpească un rău ce începe să se desvoalte, ori cel puțin să mai atenueze răul desvoltat ~~deja~~; dar aceasta să o facă mai mult rugându-se și sfătuind, decât dăscălind și provocând. Ear când stăruințele directorului rămân fără efect, datoria lui ieste ca interesul și reputația institutului să le pună mai pe sus de interesul personal al profesorului, și să ceară ajutorul autorităților celor mai deaproape.

La sfârșit, vom mai spune, că bărbați, vrednici ca să ocupe funcțiunea așa de însemnată a unui director, se vor găsi cu atât mai ușor, cu cât autoritățile școlare se vor compune din oameni luminați, nobili la suflet, și, dacă nu exclusiv, cel puțin în majoritate din bărbați de școală, care să aibă și pricepere și tragere de inimă pentru realizarea problemelor sublime ale școalei.

(După E. Klein).

BIBLIOTECA
CENTRALĂ
UNIVERSITARĂ "CAROL I"
BUCUREȘTI

CUPRINS

	Pag.
Copilul mizeriei	5
Amintiri	29
Însușirile unui bun director	39

SECȚIA PEDAGOGICĂ
VERIFICAT 2014

Cea mai nouă, cea mai bună și cea mai ieftină

Carte de bucate

Un volum folositor sub presă:

Poftă bună!

Carte de bucate, întocmită
de ZOTTI HODOȘ

Atragem de timpuriu atențiunea ceti-
toarelor noastre asupra acestei cărți,
care conține cele mai bune rețete din bucă-
tăria practică și modernă. Această carte de
bucate se poate întrebuința în orice gospo-
dărie românească. Cartea cuprinde atât re-
țetele bucatelor celor mai simple cât și re-
țete de bucate mai complicate și adică:

Supe, ciorbe, assiette, păstete, rasoluri,
aspicuri, galantine, fripturi naționale și fran-
țuzești, prăjituri, torte, parfeuri, înghețate,
ceaiuri, licheururi etc. etc.

